

**ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ  
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ  
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО  
ПРОСТОРУ**

УДК 378-044.247(477:4)  
ББК 74.58(4Укр)+74.58(4)  
В 55

Рекомендовано Вченою радою  
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"  
Протокол №4 від 19 жовтня 2016 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції  
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології (Україна – Франція)



**Редакційна колегія випуску:**

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,  
Рик С.М., Вашуленко М.С., Бех І.Д., Калмикова П.О.

**Відповідальний редактор випуску:**

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені  
Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вип. 37, Том IV (72) : Тематичний випуск "Вища освіта  
України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гнозис, 2016. – 342 с.

The Journal of Humanities SU "Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University by H.Skovoroda" –  
Supplement 1 to Vol. 37, Volume IV (72): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the  
context of integration into the European educational space." – K.: Gnosis, 2016. – 342 p.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №16427-4899р від 20.01.2010 року.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних та  
філософських наук наказом МОН України від 07.10.2016 № 1222.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України з психологічних наук  
наказом МОН України від 11.07.2016 № 820.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені  
актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору.  
Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського  
процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти,  
стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою  
України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби  
розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління  
якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту,  
а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах.  
Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських  
проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN ISBN 978-966-2760-49-1

- © Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2016 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології, 2016 р.
- © Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2016 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2016 р.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

# ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Додаток 1 до Вип. 37, Том IV (72), 2016 р.

Тематичні рубрики випуску:

Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти  
в Україні, Європі та світі

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні  
засоби реалізації в Україні, Європі та світі

Філософія та психологія освіти

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

Послідовність загальної середньої та вищої освіти  
як європейський стандарт

Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських  
стандартів вищої освіти в Україні

Освіта. Культура. Глобалізація: виклики сьогодення

Інтеграційний потенціал сучасної освіти:  
геополітичні, ринкові та екзистенційні важелі впливу

**Сучасна освіта як контраверсійний феномен: суперечності та інноватика**

**Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти  
в Україні, Європі та світі**

**Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність**

**Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи**

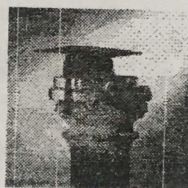
**Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні  
засоби реалізації в Україні, Європі та світі**

**Філософія та психологія освіти**

**Послідовність загальної середньої та вищої освіти  
як європейський стандарт**

**Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації**

**Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських  
стандартів вищої освіти в Україні**



**The Bologna process and prospects of higher education  
in Ukraine, Europe and the world**

**Management for the quality of education: experience and innovations**

**Monitoring the quality of education: tools and technologies**

**Modern means of training and education:  
problems of implementation and standardization**

**Philosophy and Psychology of Education**

**The sequence of secondary and higher education as a European standard**

**Modern educational management: economic, organizational and psychological  
means Implementation in Ukraine, Europe and the world**

**Psychological, educational and organizational conditions for the implementation  
of European standards of higher education in Ukraine, Europe and the world**

## ЗМІСТ

### Сучасна освіта як контраверсійний феномен: суперечності та інноватика

АРИСТОВА Н.О., Педагогічні умови формування професійної суб'єктності майбутніх філологів.....	8
ВАВКОВА-РУЛЫПЕНКО N., Peculiarities of on-line courses using at ukrainian universities....	18
ВАСИЛЕНКО О.В., Формування педагогічних умов для створення інноваційного освітньо-виховного середовища у вищих навчальних закладах.....	27
ЖИДЕНКО А.О., ЖАРА Г.І., УСМАНОВА Г.О., Компетентнісні аспекти природничо-наукової підготовки бакалаврів спеціальності «Здоров'я людини».....	38
ЖИДЕЦЬКИЙ Ю.Ц., ЗАЙШЛЮК О.В., Запровадження технологій усвідомленого дихання у професійній підготовці працівників поліції.....	55
ЗАЙЦЕВА О.М., Культурологічний напрям в освіті як шлях формування професійно-педагогічної культури педагога.....	63
КОЛЕСНИК Т.Г., Особливості та технологія формування професійної самореалізації фахівців туристичної галузі в умовах навчального комплексу.....	71
КОЛОМІЄЦЬ С.С., ТІКАН Я.Г., Інтерактивна лекція як засіб покращення якості освіти у вищій школі.....	79
КОРНІЄНКО В.О., Інноваційні підходи до формування професійної мобільності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі неперервної освіти.....	90
КОСТИЛЬОВ О.В., РУДА О.Ю., ВДОВИЧЕНКО О.М., Особливості формування професійної компетентності студента-медика.....	97
КОСЬМІЙ О.М., СЕМЧУК Н.І., Соціальна згуртованість суб'єктів освітнього процесу як складова реформування сучасної української школи.....	106
КОТКОВЕЦЬ А.Л., Ігрові методи у викладанні англійської мови технічного спрямування.....	114
КРАВЧЕНКО В.М., Специфіка магістерської підготовки майбутнього викладача в умовах модернізації освіти.....	122
КРИВЦОВ В.В., Підвищення ефективності навчального процесу шляхом використання інтерактивних методів.....	131
ЛАБУНЕЦЬ Ю.О., ПЛУЖНИК І.В., Нова стратегія професійної підготовки викладача іноземної мови в умовах євроінтеграції у контексті мультикультурності розвитку системи освіти України.....	140
ЛІТІКОВА О.І., Enhancement of testing standards for maritime english: controversy and innovations.....	149

**ЛАБУНЕЦЬ Ю.О.,**

кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедра іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

**ПЛУЖНИК І.В.,**

викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка,  
м. Київ, Україна

## **НОВА СТРАТЕГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ У КОНТЕКСТІ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

*У статті авторами розглянуто тенденції нової стратегії професійної підготовки викладача іноземної мови в умовах євроінтеграції із врахуванням ціннісних орієнтацій особистості у контексті мультикультурності розвитку системи освіти України на сьогоднішньому етапі. Проаналізовано моральний та лідерський компоненти навчальної діяльності викладача іноземної мови у новітньому українському ВНЗ із точки зору необхідності формування нової стратегії його професійної підготовки.*

***Ключові слова:** євроінтеграція; мультикультурність розвитку системи освіти України; викладач іноземної мови; професійна підготовка; мультикультурність.*

*В статье авторами рассмотрены тенденции новой стратегии профессиональной подготовки преподавателя иностранного языка в условиях евроинтеграции с учетом ценностных ориентаций личности в контексте мультикультурности развития системы образования Украины на современном этапе. Проанализированы моральный и лидерский компоненты учебной деятельности преподавателя иностранного языка в современном украинском ВУЗе с точки зрения необходимости формирования новой стратегии его профессиональной подготовки.*

*Ключевые слова:* евроинтеграция; мультикультурность развитие системы образования Украины; преподаватель иностранного языка; профессиональная подготовка; мультикультурность.

*The article considers a new strategy trends of professional foreign language teacher training under European integration, taking into account individual value orientations of multicultural development of Ukraine educational system at this stage. Moral and leadership components of foreign language teacher functioning in modern Ukrainian universities according to the need to develop a new strategy for his training is analyzed in the article.*

*Key words:* European integration; multicultural development of Ukraine educational system; foreign language teacher; professional training; multiculturalism.

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Сучасні перетворення, що відбуваються у життєдіяльності суспільства, та у кожної окремої особистості актуалізують істотні психолого-педагогічні зміни стратегії сучасної освіти. Особливо яскраво це можна спостерігати щодо професійної підготовки педагогів у сучасному стрімко змінюваному суспільстві, що ставить на часі вимогу видозміни статусу педагогічної освіти і педагога як її носія, зокрема, викладача іноземної мови, на творчого реалізатора соціально-освітньої місії, а через її виконання – генерування педагогічної свідомості майбутнього фахівця та стимулювання виховання моральної особистості, звичайно, що як оболонки процесу забезпечення системи якісної освіти.

Говорячи про нову стратегію професійної підготовки викладача в умовах євроінтеграції у контексті мультикультурності розвитку сучасної системи України, необхідно означити трансформацію низки його традиційних функцій на новітні інноваційні, до складу яким ми відносимо: перманентне свідоме занурення у розроблення теоретичних основ якісної освіти на основі перевірених фундаментальних наукових досліджень та постійний моніторинг передових набутоків даного аспекту у галузі наук про освіту; підготовку педагогічних кадрів на основі взаємодії із замовниками освітніх послуг та орієнтації на затребувані суспільством професійні компетенції педагогів для різних профілів та рівнів педагогічної діяльності; створення і неперервне вдосконалення моделей управління якістю освіти з системоутворюючою функцією педагогічного університету; розроблення і трансляцію через ресурсні центри зразків і технологій ефективної педагогічної діяльності з орієнтуванням на багаторівневу освіту; забезпечення неперервності процесу професійної соціалізації та вдосконалення кадрів та майбутніх педагогів [1; 20-27].

Сьогодні професійна підготовка педагога, а зокрема викладача іноземної мови стає багатоаспектною кожного дня, оскільки ознаки професійної компетентності збільшуються у якісних та кількісних показниках органічно слідуючи за сталим розвитком як нашої країни, так і глобального освітнього простору.

Ми суголосні із Н. Дем'яненко у виділенні ознак педагогічної компетентності викладача, серед яких виділяємо прийняття педагогічної сфери як сфери самореалізації галузі, в якій майбутній фахівець усвідомлює свої можливості та впевнений у власних силах; володіння орієнтувальною основою педагогічної діяльності, що включає образ її результату і процесу його досягнення; набір апробованих на власному досвіді способів вирішення завдань, що входять у структуру педагогічної компетенції (аналітичних, проектувальних, організаційних, комунікативних, інформаційних, самоорганізувальних тощо); досвід виконання цієї діяльності в проблемних умовах (наприклад, неповноти знань, дефіциту часу й методичних засобів, невиявленості причинно-наслідкових зв'язків і характеристик педагогічної ситуації, непридатності відомих варіантів розв'язання); рефлексію і самоконтроль особистих дій на основі використання власних унікальних зразків та критеріїв ефективності [5, 21]. Відповідно до зміни пріоритетів професійної підготовки викладачів іноземної мови, відбуваються зміни і в стратегії освіти, де готовність до квазі-професійної діяльності фахівця стає необхідною умовою досягнення успіху на професійній ниві.

**Аналіз наукових джерел.** Здійснений нами аналіз наукових праць засвідчив, що окремі аспекти проблеми генерування та формулювання нової стратегії професійної підготовки викладача в умовах інтеграції у контексті розвитку системи освіти України, здебільшого досліджували виходячи із позиції управління якістю вищої освіти, яку досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед найостанніших досліджень, що є найбільш дотичними до означеною нами тематики виділяємо: Андрущенко В. [1], Бауман Зігмунд [2], Гончар О. [3], Гусейнов А. [4], Дем'яненко Н. [5], Загороднова В. [7], Жиленко М. [8], Молодиченко В. [11].

Особливо актуальним для нашого дослідження є визначення сучасної ситуації «плинною модерністю» Зігмундом Бауманом [2], яку він характеризує тим, що суспільні зміни хоча і не спрямовані всі у одному напрямку, але тим не менш у кожному із них відбуваються постійно, тим самим сучасна ситуація перманентно змінюється. Звичайно, що сфера освіти, як рушія прогресу, особливо відчуває це, тому, на його думку, рекомендованою стратегією, зокрема професійної підготовки, і особливо педагогів, нині варто вважати, гнучкість, відкритість, лояльність, які не закривають догматично «жодної опції вибору», що не зменшує і не нівелює відмінностей між людьми.



Висунення та обґрунтування сучасної стратегії педагогічної теорії, що покладена в основу професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції базується безпосередньо на культурологічних та соціально-економічних перспективах розвитку освітнього простору в Україні, та має носити прогностичний, випереджувальний характер і сприяти прискоренню розвитку в усіх сферах суспільних відносин. В зв'язку із цим, нова стратегія професійної підготовки педагогів, і особливо викладачів іноземної мови в умовах євроінтеграції та у контексті мультикультурності сучасного етапу розвитку системи освіти України.

Зазначимо, що у традиційному навчанні у семантичному полі поняття «мультик-» присутня повторюваність і багаторазовість; в той час як у семантичному полі поняття «полі-» присутні різноманіття і рівність. Отже, цілком виправдано для сучасних реалій українського освітнього простору двикористовують термін «мультикультурний» для визначення процесу освіти України, як країни, де принципом освіти національних або етнічних меншин була відчуженість та нерівний доступ до навчання; а сьогодні відбулося трансформування до етнічно гетерогенного колективу на принципах визнання культурного різноманіття і рівного доступу до навчання усіх незалежно від етнічної або расової приналежності.

**Мета даної статті та завдання дослідження** полягають у розгляді змістових складових нової стратегії професійної підготовки викладача іноземної мови в умовах євроінтеграції у контексті мультикультурного розвитку системи освіти України а характеристиці основних позицій даного явища..

**Виклад основного матеріалу.** Нині актуалізується проблема духовно-морального виховання сучасної молоді, формування в неї міжкультурної компетентності, менталітету кооперації та позитивної компаративістики, культурного релятивізму, толерантності та ціннісного плюралізму. Вимоги часу ставлять перед вищими навчальними закладами удосконалення процесу професійної підготовки майбутнього педагога, у тому числі і викладача іноземної мови, який сьогодні набуває особливих вимог щодо здійснення професійної діяльності, щодо формування у нього полікультурної компетентності та готовності до між культурності розвитку системи освіти України.

Сьогодні науковці констатують перехід до технологічної суспільства, структурованого за принципом комунікативності і професійних відношень в рамках проектно-технологічного типу організаційної культури вимагатиме підготовки фахівців, здатних створювати освітні проекти та здійснювати повнозначні наукові дослідження, що будуть успішними у конкурентному середовищі і за масштабністю мати рівень від місцевого значення до загальноосвітнього.

Сучасний викладач іноземної мови в умовах євроінтеграції має бути



готовим до проектів і програм, зокрема міжнародного характеру, що сьогодні мають масовий характер. На сьогодні наявне проблемне і дискусійне питання щодо обслуговування та забезпечення функціонування такого роду проектів і програм, оскільки жодна теорія чи професія сама по собі цього забезпечити не може. Саме тому сьогодні набуває популярності обговорення аспекту професійної підготовки фахівців для професійної діяльності в рамках проектно-технологічної культури [2; 8; 11].

Ми можемо зробити висновок, що сьогодні перед викладачем новітнього ВНЗ постає завдання, актуальне для системи вищої освіти України загалом, зокрема у контексті мультикультурності та в умовах Євроінтеграції. Для успішної діяльності і кар'єри людині необхідно бути не тільки професіоналом, але й здатним активно і грамотно включатися у різні цикли великих технологічних проектів.

Нам імпонує думка Дем'яненко Н., щодо сучасного трактування Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. [12], що передбачає поглиблення міжнародного співробітництва у сфері освіти, спрямованого на інтенсифікацію інтегрування національної системи освіти у міжнародний освітній простір. Це включає розширення участі вітчизняних педагогічних навчальних закладів у проектах та програмах міжнародних організацій та співтовариств (Темпус, Еразмус Мундус, Жан Моне, Песталоцці та ін.). Фундаменталізація наукових досліджень, застосування інноваційних технологій навчання і виховання студентів, створення відповідної інформаційної бази вітчизняних педагогічних навчальних закладів стане гарантом їхньої участі у реалізації цих програм. Тим більше, що перспективи інтернаціоналізації вищої педагогічної освіти – в розробленій упровадженні моделі присутності спільних ступенів після завершення навчальних програм, які відповідатимуть єдиним характеристикам [8, 23]. Тож актуальним є надання рис інноваційного характеру процесу професійної підготовки сучасного педагога, зокрема викладача іноземної мови, як дотичного до фандрайзингу, що дозволяє здійснювати пошук ресурсів, необхідних для ефективної міжнародної освітньої, науково-дослідної діяльності:

- відкритість навчання майбутньому;
- формування здатності до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей;
- формування здатності до сумісних дій у нових ситуаціях.

На нашу думку, важливим у виконанні цієї місії є сприяння викладача іноземної мови на ціннісних орієнтацій українського суспільства, гуманістичні національні й загальнолюдські цінності. Так для викладача іноземної мови у контексті нової стратегії професійної підготовки педагогів опертям має бути система цінностей, яку умовно представимо у вигляді певних блоків, а саме:

загальнолюдських (життя, людина, добро, природа, любов, вірність, взаємовідповідальність, шанування предків); національних (цінності національної культури, тощо); громадянських (цінності демократичного суспільства, толерантність до опонента, інформаційна культура тощо); особистих (цінності родинного життя, самореалізація, морально-вольові якості, здоров'я та ін.).

**Висновки і перспективи подальших наукових розвідок.** Підводячи підсумок усього вищезазначеного, зазначимо, що генерування нової стратегії професійної підготовки педагогів, а зокрема, викладачів іноземної мови, та її постійне оновлення через інкрустування нових ідей, не лише не зменшує важливість, а навпаки, робить наголос на необхідності професійної підготовки викладачів іноземної мови в умовах євроінтеграції до методологічного оснащення та толерантності у використанні методів навчання, що є багатоаспектним і якісним педагогічним явищем, яке потребує подальшого дослідження внутрішніх та зовнішніх механізмів взаємодії викладача і студента у контексті студентоцентризму та мультикультурності розвитку системи освіти України. На наш погляд, дослідження цієї взаємодії має базуватися на засадах нейролінгвістики, соціально-комунікативної педагогіки (із врахуванням соціокультурних особливостей в тих країнах, мови, що вивчається) та психології.

#### *Список використаних джерел:*

1. Андрущенко В. Інтеграція цінностей: педагогічний досвід Європи. Стаття перша. Велика хартія університетів / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2013. – № 1. – С. 5-10.
2. Бауман Зігмунд. Плинні часи. Життя в добу непевності / Зігмунд Бауман. – К.: Критики, 2013. – 176 с.
3. Гончар О. В. Розвиток ідеї педагогічної взаємодії учасників навчального процесу вищої школи у вітчизняній педагогічній думці (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. : 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / О. В. Гончар. – Х. : Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2011. – 40 с.
4. Гусейнов А.А. Толерантность и диалог культур // Диалог культур и партнерство цивилизаций: IX Межд. Лихачевские науч. чтения, 14-15 мая 2009 г. СПб., 2009. – С.65-66.
5. Дем'яненко Н. Педагогічна освіти: зміна пріоритетів / Н. Дем'яненко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка. – Київ. : ВПЦ «Київський університет». – 2015. – Вип. 1 (1). – С. 19-24.
6. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту на Україна та за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/bolonskyj-protses>.

7. Загороднова В.Ф. Навчання і виховання національно свідомої особистості з аксіологічних позицій / В.Ф. Загороднова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1. – С. 128 – 135.
8. Жиленко М. Роль класичних університетів в сучасній системі освіти / М. Жиленко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка. – Київ. : ВПЦ «Київський університет». – 2015. – Вип. 1 (1). – С. 25-28.
9. Зандкюлер Х. Й. Демократия, всеобщность права и реальный плюрализм / Х. Й. Зандкюлер // Вопросы философии. – 1999. – № 2. – С.41-49.
10. Лабунець Ю. О. Імплементування освітніх ідей виховання моральної особистості у творчості Дж. Р. Р. Толкіна в контексті інтернаціоналізації вищої освіти України / Ю. О. Лабунець. – Теоретичний та науково-методичний часопис "Вища освіта України". – Тем. випуск "Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу". – Київ : Гнозис, 2015. – № 3, додаток. – С. 135–142.
11. Молодиченко В. Глобалізація цінностей у контексті освітніх практик / В. Молодиченко // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – С.33-42.
12. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. – Офіційне видання Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2011. – 32 с.
13. The Moral Domain: Essays in the ongoing discussion between philosophy and social science /Ed. By Th. E. Wren in coop, with W. Edelstein. – Nunner-Winkler. Cambridge Press, 2005 – 414 p.
14. UNESCO/OECD Guidelines for quality provision in cross-border higher education (Lignes directrices pour des prestations de qualité dans l'enseignement supérieur transfrontalier) [Текст]. – OECD:Paris, 2005. – P.12.

*Transliteration of References:*

1. Andruschenko V. Integratsiya tsinnostey: pedagogichniy dosvid Evropi. Statya persha. Velika hartlya unversitetiv / V. Andruschenko // Vischa osvita Ukraini. – 2013. – # 1. – S. 5-10.
2. Bauman Zigmund. Plinni chasi. Zhittya v dobu nepevnosti / Zigmund Bauman. – K.: Kritiki, 2013. – 176 s.
3. Gonchar O. V. Rozvitok ideyi pedagogichnoyi vzaemodiyi uchastnikiv navchalnogo protsesu vischoyi shkoli u vltchiznyanly pedagogichny dumtsi (druga polovina HH stolittya) : avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya doktora ped. nauk : spets. : 13.00.01 "Zagalna pedagogika ta istoriya pedagogiki" / O. V. Gonchar. – H. : Harkivskiy nats. ped. un-t Im. G. S. Skovorodi, 2011. – 40 s.
4. Guseynov A.A. Tolerantnost i dialog kultur // Dialog kultur i partnerstvo

- tsivilizatsiy: IHMezhd. Lihachevskie nauch.chteniya, 14-15 maya 2009 g. SPb., 2009. – S.65-66.
5. Dem'yanenko N. Pedagogichna osviti: zmlna prioritetiv / N. Dem'yanenko // Visnik KiYivskogo natslionalnogo unversitetu Imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogika. – KiYiv. : VPTs «KiYivskiy unversitet». – 2015. – Vip. 1 (1). – S. 19-24.
  6. Informatslyno-analitchniy portal pro vischu osvltu na UkraYina ta za kordonom [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://vnz.org.ua/bolonskiy-protses>.
  7. Zagorodnova V.F. Navchannya i viovannya natslionalno svldomoYi osobistosti z akslologichnih pozitsiy / V.F. Zagorodnova // Naukovl zapiski Berdyanskogo derzhavnogo pedagogichnogo unversitetu : Pedagogichni nauki. – 2014. – Vip. 1. – S. 128 – 135.
  8. Zhilenko M. Rol klasichnih unversitetiv v suchasniy sisteml osvlti / M. Zhilenko // Visnik KiYivskogo natslionalnogo unversitetu Imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogika. – KiYiv. : VPTs «KiYivskiy unversitet». – 2015. – Vip. 1 (1). – S. 25-28.
  9. Zandkyuler H. Y. Demokratiya, vseobschnost prava i realniy plyuralizm / H. Y. Zandkyuler // Voprosyi filosofii. – 1999. – # 2. – S.41-49.
  10. Labunets Yu. O. Implementuvannya osvltinlh idey viovannya moralnoYi osobistosti u tvorchosti Dzh. R. R. Tolkina v kontekstl Internatslionalizatsiyi vischoYi osvlti UkraYini / Yu. O. Labunets. – Teoretichniy ta naukovometodichniy chasopis “Vischa osvlt UkraYini”. – Tem. vipusk “Evropeyska Integratslyia vischoYi osvlti UkraYini u kontekstl Bolonskogo protsesu”. – KiYiv : Gnozis, 2015. – # 3, dodatok. – S. 135–142.
  11. Molodichenko V. Globalizatslyia tslnnostey u kontekstl osvltinlh praktik / V. Molodichenko // Vischa osvlt UkraYini. – 2009. – # 3. – S.33-42.
  12. Proekt NatslionalnoYi strategiyi rozvitku osvlti v UkraYini na 2012 –2021 rr. – Ofitslyne vidannya Mlnsterstva osvlti i nauki, molodi ta sportu UkraYini. – Chernivtsl: Vidavnichiy dim «Bukrek», 2011. – 32 s.
  13. The Moral Domain: Essays in the ongoing discussion between philosophy and social science /Ed. By Th. E. Wren in coop, with W. Edelstein. – Nunner-Winkler. Cambridge Press, 2005 – 414 p.
  14. UNESCO/OECD Guidelines for quality provision in cross-border higher education (Lignes directrices pour des prestations de quality dans l'enseignement supyrieur transfrontalier) [Tekst]. – OECD:Paris, 2005. – P.12.